

DE HIERSOLYMITANA PEREGRINATIONE ACCELERANDA.

Charissimis sociis et amicis GUID. et GOL. P. A Bles. Bathon. archid., salutem.

Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum, et plorabo interfectos populi mei ¹⁸? Utinam in fletum totus effluam, et pascatur lacrymarum solatio dolor meus; deducant oculi mei lacrymas, deficiat in dolore vita mea, quia vox lamentationis audita est de Sion, vastati sumus et confusi vehementer ¹⁹. Cecidit corona capitis nostri, et in luctum conversus est chorus noster ²⁰. Quidquid adversus Jerusalem et regnum ejus, multis sæculorum curricularum prophetæ comminando prædixerant dies una lugubris et infelix, dies caliginosa et tenebrosior omni nocte, complevit (15). De hac damnatissima die credo certum et expressum Ezechielis oraculum præcessisse: *Fili hominis, scribe tibi nomen diei hujus, in qua confirmatus est rex Babylonis adversus Jerusalem* ²¹. Hodie, sicut audivimus, sic accidit in civitate Domini virtutum. *Sola sedet, imo solitudo facta est civitas plena populis, domina gentium, princeps provinciarum facta est sub tributo. Omnes portæ ejus destructæ, sacerdotes ejus gladio ceciderunt. Juvenes eorum, et virgines eorum in captivitatem dati sunt, et pulchritudo eorum in manus inimici. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia ejus, abstulit Dominus omnes magnificos de medio civitatis* ²², destruxit in furore suo omnes munitiones filixæ Juda ²³, repulit altare suum, maledixit sanctificationi suæ ²⁴. Et quid Threnos Jeremiæ revolve? Totus Jeremias non sufficeret faciem miseræ præsentis exprimere. Ut tamen lamentabilem rei eventum verbo ejusdem prophetæ concludam: *Complevit Dominus furem suum, effu-*

dit iram indignationis suæ ²⁵, inebriavit sagittas suas sanguine. Et juxta verbum Isaia: *Completa est malitia tua, Jerusalem* ²⁶; *bibisti de manu Domini calicem iræ ejus usque ad fundum, calicem soporis bibisti, et potasti usque ad sæces* ²⁷. O bone Jesu, o benigne, o amabilis, o desiderabilis, o suavis, o dulcis, a amor Deus, o charitas Deus, ubi sunt misericordiae tuæ antiquæ ²⁸? Quomodo oblitus es miserationum tuarum? Quomodo nobis versus es in crudelem ²⁹? Multitudo viscerum tuorum et miserationum tuarum continuerunt se super nos, vigilavit jugum iniquitatum nostrarum in manibus tuis. *Signasti quasi in sacculo delicta nostra* ³⁰, et cum eorum fuisset oblitus, nonne hæc condita fuerunt apud te, et signata in thesauris tuis? Ideo *repulisti nos, et confudisti nos; dedisti servos tuos tanquam oves escarum et in populis dispersisti nos* ³¹. *Qui factus eras nobis a Deo non solum sapientia, sed justitia, et sanctificatio et redemptio* ³², jam non saneficator, aut redemptor, sed mortificator, et preceptor effectus es. *Ut quid, Domine, recessisti longe, despicias in opportunitatibus, in tribulatione* ³³? *Miserere nostri, Domine, miserere nostri, quia multum repleti sumus despectione* ³⁴. *Exsurge, quare obdormis, Domine* ³⁵? *Nunquid oblivisceris misereri, Deus, aut continebis in ira misericordias tuas* ³⁶? *Nunquid abscindes misericordiam tuam, aut non appones, ut complacitor sis adhuc* ³⁷? *Peccavimus cum patribus nostris, inique egimus* ³⁸, nostram non diffitemur malitiam atque miseriam; tuam nihominus justitiam et misericordiam confitemur. *Maledictum et mendacium, homicidium et furtum, et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem teti-*

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

(15) Anno Domini 1189 Saladinus, rex Saracenorum potentissimus, occasione ex discordia Christianorum rei bene gerendæ nactus, cum alias urbes multas, tum Hierosolymam, a nostris totos octoginta annos occupatam, cepit. Quo acerbissimo nuntio consternatus Romanus pontifex Urbanus III, ex mœnore animi vita decessit. Eum secuti Gregorius VIII, qui duobus tantum mensibus pontificatum tenuit, et Clemens III, maximis condonationibus propositis, per legatos suos principes Christianos ad sacrum bellum et signum crucis suscipiendum in Saladinum sunt cohortati. Primus e principibus nomen huic sacræ profectioni dedit Richardus, comes Pictaviensis, Henrici II Anglorum regis filius, idque eo ipso anno 87; in sequenti vero anno et Fridericus I Ahenobardus, Romanorum Impera-

tor, et post colloquium habitum, rex Francorum Philippus, et Henricus II, rex Angliæ. Verum optimos conatus nescio quis malus genius, gravissimo bello inter dictos reges et Richardum redintegrato, retardavit. Quam rem hoc tractatu mirabiliter ex Scripturarum testimoniis quasi vermiculato opere contexto prolixè Petrus Blesensis deplorat, ac tandem, si principes promissis suis stare nolint, pauperes omnes hortatur ut iter Hierosolymitanum quam citissime ingrediantur, ac gloriosum crucis Christi lignum, ipsamque Terram sanctam Christianis hæreditatem intesto Christiani nominis hosti, eripiant. Ita scribit Vincent. Bellovac. lib. xxx *Spec. histor.*, cap. 45 et seq.; Polyd. lib. xiii *Anglic. Histor.*; Neubrig. Paris., Anton. Platina, et alii omnes.

¹⁸ Jer. 9. ¹⁹ Ibid. ²⁰ Thren. 5. ²¹ Ezech. 24. ²² Thren. 1. ²³ Ibid. 2. ²⁴ Ibid. ²⁵ Thren. 4.
²⁶ Isa. 40. ²⁷ Isa. 51. ²⁸ Psal. 88. ²⁹ Job. 50. ³⁰ Job. 14. ³¹ Psal. 43. ³² I Cor. 1. ³³ Psal. 10.
³⁴ Psal. 122. ³⁵ Psal. 43. ³⁶ Psal. 76. ³⁷ Ibid. ³⁸ Psal. 105.

git. Propter hoc in terra lugentes ³⁷, obsecramus victricem manum tuam, ut sis memor nostri in beneplacito populi tui ³⁸, vincant misericordiae tuae miseriae nostras, et non miseriae nostrae misericordias tuas, vincat sapientia tua malitiam nostram. Et tu, Domine miserator et misericors ³⁹, respice in faciem testamenti tui ⁴⁰, respice in hereditatem, quam acquisivisti in sanguine tuo, et ne repellas in finem ⁴¹. Etsi olim repuleris tabernaculum in Silo, ⁴², et dederis Synagogae libellum repudii ⁴³, non tamen repellas Ecclesiam tuam: *Confidat in ea cor viri sui* ⁴⁴. Nullum praeter te amatorem secuta est. Hoc apostoli, hoc martyres, hoc alii tuae scholae discipuli, hoc omnes fratres tui sciunt; fratres tuos dico, tui nominis professores.

Ex parte sponsae tuae terram illam vindicas, quam nunc inimici tuae crucis, tuique blasphematores nominis invaserunt; per hanc facti estis duo in carne una ⁴⁵. Ut de patre tuo taceam, qui tibi dedit gentes hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae ⁴⁶, certe mater tua de stirpe regis David lineali computatione descendit. Jure igitur materno terra illa tua est; si tamen sustines quod tua sit, et non eorum potius, qui oderunt te gratis ⁴⁷. Scimus quia peccatis nostris offensus es, sed in opprobrium, quaeso, nominis tui tuam non convertas offensam. Doctrina tua est, alii ne dederis honorem tuum ⁴⁸. Et si spiritus habentis potestatem supervenerit, locum tuum ne deseras; ut minus sapiens dico, sed forte non ad insipientiam tibi. Mihi licet peccatori videtur consiliosus, ut deleas omnes peccatores a facie terrae, quam sustineas filios perditionis nobis, in tui nominis contumeliam, superbe et procaciter insultare in medio populi tui. Proverbium vulgare est: « Male ulciscitur dedecus sibi illatum, qui amputat nasum suum. »

Non sic puniat, quaeso, Dominus servum suum impium, ut in poenam servi se humiliet, et magnificet inimicum. Convertere igitur aliquantulum, et deprecabilis esto super servos tuos ⁴⁹, cogita, ut complacitior sis adhuc ⁵⁰. Non des hereditatem in opprobrium, et in conculcationem vineam, quam plantavit dextera tua ⁵¹. Peccavimus, sed corde contrito et humiliato post iracundiam misericordiam imploramus. *Ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est, introeat in conspectu tuo* ⁵². Sufficit populo tuo, si in terra illa, quae tuo, et servorum tuorum sanguine rubricata est, tui gloria nominis celebris habeatur. *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam* ⁵³, ne forte dicant in gentibus: *Ubi est Deus eorum* ⁵⁴? ne superbiant hostes, et dicant: *Manus nostra excelsa, et non Dominus fecit haec omnia* ⁵⁵. Quiescat ira tua, Domine; et manus tua, quae nos percussit, ipsa nos sanet. Exsurge, exsurge

A de pulvere captiva filia Sion ⁵⁶, quae recepisti de manu Domini duplicita ⁵⁷. *Consurge, misera Jerusalem, quae bibisti de manu Domini calicem irae ejus* ⁵⁸. Quantum glorificasti te et in deliciis fuisti, tantum sunt tibi data tormenta et luctus ⁵⁹. *Sicut cisterna frigidam aquam suam facit, sic frigidam feceris iniquitatem tuam* ⁶⁰. Ille ergo, cui cogitatio hominis constitetur, de quo scriptum est quod explorat Jerusalem in lucernis ⁶¹, omnes tuas malitias numeravit. Ipse tamen tanquam homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones ⁶², diu dissimulavit, et tacuit, et secundum divitias magnificentiae suavitatis suae multis annis ad poenitentiam expectavit. Frequenter exigentibus meritis tuis acuisset ut fulgur gladium suum, et arripisset contra te iudicium manus ejus; sed angeli pacis amare flebant ⁶³, et in te dignos fructus poenitentiae expectantes divinae animadversionis inducias impetrabant. Quibus tamen verbum, quod in Jeremia legitur, saepissime proponebat: *Circuite vias Jerusalem, et aspice, considerate, et quaerite in plateis ejus, an inveniatis virum facientem iudicium et quaerentem fidem, et propitius ero eis* ⁶⁴. Quid de rege tuo dicere, nisi quod Ecclesiasticus dicit: *Rex insipiens perdet populum suum, regnumque de gente in gentem transferetur propter injustitias et diversos dolos* ⁶⁵. Et in eodem: *Secundum iudicem populi, sic et ministri ejus. Et qualis est rector civitatis, tales sunt habitantes in ea* ⁶⁶. Convertere igitur ad cor, Jerusalem, et ad Dominum Deum tuum revertere. Quid acis, si et ipse convertatur, et relinquit post se benedictionem? dulcis est enim, et misericors, et praestabilis super malitia ⁶⁷. Non vult mortem peccatoris sed ut convertatur, et vivat ⁶⁸. Ipse enim est, qui per Zachariam dicit: *Revertar ad Jerusalem in misericordiis. Adhuc affluent civitates meae bonis. Consolabitur Dominus Sion, et eliget adhuc Jerusalem* ⁶⁹. Et per Isaiam miseriae tuas paterna consolatione demulcens: *Induere, inquit, vestimentis gloriae tuae, captiva filia Sion, induere vestimentis gloriae tuae, Jerusalem civitas sancta* ⁷⁰. Et post pauca subjungit: *Ad punctum in modico dereliqui te, et in miserationibus meis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, et in misericordia sempiterna misertus sum tui* ⁷¹. *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te. Muri tui in oculis meis semper* ⁷². Utere ergo Jeremiae consilio, et lava cor tuum a malitia ⁷³. Jerusalem, accipe arma poenitentiae.

Scio enim quod si placatus fuerit tibi Dominus, juxta verbum Isaiae, *consolabitur Sion, et ponet desertum ejus quasi delicias, et solitudinem ejus quasi*

³⁷ Ose. 4. ³⁸ Psal. 105. ³⁹ Psal. 85. ⁴⁰ Psal. 83. ⁴¹ Psal. 43. ⁴² Psal. 77, Deut. 24. ⁴³ Matth. 19.
⁴⁴ Prov. 31. ⁴⁵ Gen. 2. ⁴⁶ Psal. 2. ⁴⁷ Psal. 34. ⁴⁸ Prov. 5. ⁴⁹ Psal. 89. ⁵⁰ Psal. 76. ⁵¹ Psal. 79.
⁵² Psal. 78. ⁵³ Psal. 113. ⁵⁴ Psal. 78. ⁵⁵ Deut. 32. ⁵⁶ Isa. 52. ⁵⁷ Isa. 40. ⁵⁸ Isa. 51. ⁵⁹ Apoc. 18.
⁶⁰ Jer. 6. ⁶¹ Sophon. 1. ⁶² Psal. 37. ⁶³ Isa. 53. ⁶⁴ Jer. 5. ⁶⁵ Eccli. 10. ⁶⁶ Ibid. ⁶⁷ Joel. 2. ⁶⁸
Ezech. 33. ⁶⁹ Zach. 1. ⁷⁰ Isa. 52. ⁷¹ Isa. 54. ⁷² Isa. 49. ⁷³ Jer. 4.

hortum Domini; gaudium et lætitiæ inveniuntur in ea, A gratiarum actio, et vox laudis⁷⁴. Sane præter consolatoria prophetarum mihi secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo spes desideratissimæ consolationis arriserat, ex eo quod principes et magates terræ signum crucis nuper acceperant; privilegio siquidem Petri apostoli, et auctoritate Ecclesiæ generali proposuerat Dominus in hoc signo verbum reconciliationis, ut viæ Hierosolymitanæ assumptio esset pœnitentiæ consummata, et sufficiens satisfactio de commissis (16). Mysterium itaque crucis nobis in introitu sanctorum, sicut Apostolus dicit, in sanguine Christi novam initiaverat viam⁷⁵; nos quoque educebat Dominus in viam rectam, ut iremus in civitatem habitationis⁷⁶. Sed nolentes ambulare super semitas justitiæ, elegimus fallacium viarum tortuosos anfractus. Quique terrogenæ, et filii hominum, quare queritis divortia viarum, cum vobis offeratur viæ et vitæ æternæ compendium? Dirigit vos Dominus in viam pacis et salutis, et vos viam dissensionis et mortis eligitis. Omnes siquidem viæ Domini pulchræ, et omnes semitæ ejus pacificæ⁷⁷; quas qui declinaverint, et in via peccatorum steterint, vereor ne sit via hæc illorum scandalum ipsis⁷⁸, et ne illis accidat quod dicitur per Psalmistam: *Contritio et infelicitas in viis eorum, et viam pacis non cognoverunt*⁷⁹. Sunt viæ, sicut Sapiens dicit, quæ videntur homini rectæ, et novissima earum ducunt ad profundum inferni⁸⁰. Sicut alibi scriptum est: *Viæ peccatorum complanatæ lapidibus, sed in fine earum tenebræ, et pœnæ*⁸¹.

Universæ viæ Domini misericordia et veritas⁸²; de quibus ipse dicit: *Israel si in viis meis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos ejus humiliasset*⁸³. Mansuetudinem querimus, et non bella, quia dissipat gentes, quæ bella volunt, et dirigit Dominus mansuetos in salutem⁸⁴. Ipse prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum, ut cantabiles nobis sint justificationes ejus in loco peregrinationis nostræ⁸⁵, ut simus immaculati in via⁸⁶, ut laudemus Dominum in viis Domini, quia magna est gloria Domini⁸⁷. O quam beatus est, qui dicere potest: Deus, qui præcinctisti me virtute, et posuisti immaculatam viam meam⁸⁸. Hoc non cogitant filii Adam, qui oblatam sibi gratiam respicientes, et constituentes se indignos regno Dei, pro regno transitorio pugnant, et abjecto divinæ miserationis remedio pro quæstu litigant temporali; justoque Dei judicio, qui pacem habere ad Christum noluerunt, apud se pacem habere non possunt. *Posuisti me, inquit, contrarium tibi, et factus sum mihi metipsi gravis*⁸⁹. Videns equidem inimicus inæstimabile lucrum Christi, et incomparabilem proventum Christianæ messis, quadam quasi nova virtute crucis consurgere, superseminavit zizania, suamque malitiam ad omnes versutias circumducens bonum saluberrimæ viæ tentatione multiplici conatur extinguere. Scriptum est enim: *Fili, accedens ad servitum Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem*⁹⁰. Sic Phærao in exitu Israel de Ægypto truculentius sævit⁹¹, et Satanæ ab homine quem tenuerat ab infantia, exiturus, eumdem gra-

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

(16) In eandem sententiã ante Blesensem scripsit B. Bernardus in epistola 322, ad episcopum, clerum et populum Spir., quem graviter hortatur et inflammat ad bellum sacrum suscipiendum contra infideles infestantes Palæstinam. « Suscipe, inquit, crucis signum, et omnium pariter de quibus corde contrito confessionem feceris, indulgentiam obtinebis. Materia ipsa, si emitur, parvi conetat; si devoto assumitur humero, valet sine dubio regnum Dei. Bene ergo fecerunt, qui cœlestem jam signaculum suscepunt. » Similiter mox post Blesensem ita scribit Thomas Cantipratensis (a) in libro secundo *Exemplorum*, qui dicitur *Apum*, cap. 2, sect. 10: « De indulgentiã autem, inquit, quæ crucem susipientibus prædicatur, nullus fidelium dubitare permittitur quin integraliter vere pœnitentes et confessi indulgentiam recipient omnium peccatorum, et in ea desiderii voluntate, qua pro fide, si se obtulerit locus, mori gestiunt, totaliter a pœna simul absolvantur et culpa. Certa ergo mihi fides de his omnibus est, et nihil hæsito de hoc, quod summus pontifex noster per legatos auctoritatis suæ mandaverit faciendum. » Hæc ille. Hinc liquet Martinum Chemnitium in IV parte *Examinis concilii Tridentini*, cap. 4, manifestæ veritati parcere, cum

atque doctrinam nullam nullumque usum indulgentiarum ante ann. 1200 a Christo nato in Ecclesia exstitisse. Nam privilegio Petri, ut loquitur hic Blesensis, hoc est auctoritate summorum pontificum, et auctoritate Ecclesiæ generali, id est conciliorum, jam multo ante indulgentiæ propositæ et publicatæ populo Christiano fuerunt, ut ostendit Bellarminus, lib. II *De indulgentiis*, cap. 17. Et hoc ipso anno 1187 et seq., quo scripsit Blesensis hunc tractatum, Gregorius VIII et Clemens III, teste Vincentio Bellovac., loco supra citato, indulgentiam plenariam omnibus ad bellum sacrum se accingentibus publicarunt. Dices, Blesensem hic asserere, ipsam viam Hierosolymitanam assumptionem esse pœnitentiã consummatam, et sufficientem satisfactionem de peccatis, ac proinde nullum relinqui locum indulgentiæ. Is enim proprie indulgere dicitur, qui aliquid de satisfactione integra et perfecta detrahit. Respondeo, esse pœnitentiã consummatam quidem, sed ex privilegio Petri apostoli, ut loquitur Blesensis, hoc est, ex indulto, vel indulgentia sedis apostolicæ. Et idcirco tam B. Bernardus, quam Thomas Cantipratensis diserte appellant indulgentiam.

(a) Floruit anno Domini 1240.

⁷⁴ Isa. 51. ⁷⁵ Hebr. 10. ⁷⁶ Psal. 106. ⁷⁷ Prov. 3. ⁷⁸ Psal. 48. ⁷⁹ Psal. 13. ⁸⁰ Prov. 16. ⁸¹ Eccli. 21. ⁸² Psal. 24. ⁸³ Psal. 80. ⁸⁴ Psal. 24. ⁸⁵ Psal. 118. ⁸⁶ Ibid. ⁸⁷ Psal. 137. ⁸⁸ Psal. 17. ⁸⁹ Job. 7. ⁹⁰ Eccli. 2. ⁹¹ Exod. 5.

vius in egressu discepit ⁹⁰. Expressa similitudinis A forma, in his, qui sanctæ peregrinationis arripuere propositum: grassantur acerbius, et sunt novissima eorum pejora prioribus. *Conceperimus et quasi parturivimus*, dicit Isaias, *et spiritum salutis in terra non ecimus* ⁹¹. Servitium illius elegerant cui servire regnare est; sed ad vomitum revertentes ⁹² suam spiritualem Jericho ædificant ⁹³, quam in crucis professione destruxerant. Inter ipsas saluberrimi voti primitias suæ peregrinationis inducias statuerunt, non attendentes jacturam temporis salutis esse dispendium, et quia dilatio magna ruina est. Apostolus dicit: *Jerusalem, quæ est mater nostra* ⁹⁴. Si mater est, ubi sunt ejus filii? Sane, qui matrem suam dehonestari, conculcari et prostitui sustinent, non sunt filii, sed privigni, imo quod magis est, B notam ignominiosæ proditoris incurrunt, si matris suæ patrimonium, si sui hæreditatem Domini non defendunt. Christus est, qui dicit: *Qui non est mecum, contra me est; et qui mecum non colligit, spargit* ⁹⁵. Campum, in quo Dominus occisus est, ubi sanguinis ejus effusionem non solum Scripturarum lectio, sed petrarum scissio clamat, ejusdem occisores hodie possident, ut eis merito verbum illud divinæ indignationis aptetur: *Occidistis insuper et possedistis* ⁹⁶. Clamavit sanguis Naboth ⁹⁷, clamavit sanguis Abel ultionem de terra ⁹⁸, et invenit ultorem. Clamat sanguis Christi auxilium, et non invenit adiutorem ⁹⁹. *Considerabam*, inquit, *ad dextram, et videbam, et non erat qui cognosceret me*. Et C per Isaiam: *Circumspecti, et non erat auxiliator: quæsi, et non erat, qui adjuvaret* ¹⁰⁰. Bone Jesu, ventus urens, ventus superbix levavit locustas. Cumque superbia eorum qui te oderunt, ascendat semper ¹, non est, qui pro te ascendat ex adverso, qui zelum Phinees, et Mathathix arripiat. Vident infelices occupari, et destitui a filiis diffidentix terram, in qua steterunt pedes Domini. Audiunt profanari sancta, fratres suos incarcerari, torqueri, occidi, et non moventur super contritione Joseph, cum ille filius perditionis, cujus nomine præsentem nolo epistolam funestare, omnes terræ illius munitiones jam obsederit, et ex parte magna possederit. Nostri cruce signati moras suæ peregrinationis variis occasionibus aucupantur, quasi in partem D illius nefarii conjurantes, et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem ². O quam longe est a salute, qui salutis suæ venatur inducias! O quam exiliter diligit, imo quam crudeliter odit Christum, qui honorem ejus impedit, et propositum publicæ justificationis evacuat! *Gratia sit omnibus* ³, dicit Apostolus, qui amant Dominum nostrum Jesum Christum. Et idem: *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, maranatha* ⁴. Putas

quod non requirat Dominus, si est, qui diligit dominum Jacob, et locum habitationis gloriæ suæ? *Propter hoc irritavit impius Deum; dixit enim in corde suo: Non requiret* ⁵. Quanta, quæso, insanix est, in tam anxix necessitatis articulo dilationes innectere, suam protelare salutem, Christi dissimulare injurias, permittere ut lupus in ovile deserviat, et tunc primo parare subsidium, cum oves devoraverit universas. Certe, qui opportunitatem deserit, opportunitas eum fugit. *Filii hominum, usquequo gravi corde* ⁶? quomodo estis ad salutaria pigri, ad vana, et caduca solliciti? Nunquid vinitores exspectant, donec vindemia transeat; aut institores, donec nudinix finiantur, aut messorum, donec tempus messionis excurrat? Scriptum est: *Maledictus, qui facit opus Dei negligenter* ⁷. Sperabam quod reflorisset crux Christi, et quasi sanguine ejus iterum irrigata, et vivificata, fructum salutis, et gratix faceret tempestivum. Nunc autem, quod fens dico, inimici crucis Christi, qui debuerant esse filii, per avaritiam suam prætextu ejusdem collectæ damnabilis, primam voti sui fidem irritam faciunt, luxuriantes in cruce Domini, et quam olim prædicabant apostoli, Judæis quidem scandalum, gentibus vero stultitiam ⁸, hodie apud Crucifixi professores, in stultitiam, et scandalum converterunt. *Væ homini per quem scandalum venit* ⁹! *Qui scandalizaverit unum ex pusillis istis* ⁹. Durum est, quod sequitur, dariores judicio se dignum constituit, qui tantam et tam electam multitudinem scandalizare præsumit. De Juda legitur quod, accepta buccella, *introivit in eum Satanas* ¹⁰; vereor ne signum crucis plerisque in subversionem animæ cedat, eo quod illud minus digne fortassis ad quæstum, vel ad apparentiam, vel ad gratificationem hominis usurparunt. Hoc signum positum fuit, et propositum *in ruinam et in resurrectionem multorum* ¹¹. Nam ex eo sequitur Judæorum dejectio, et subjectio nationum. Unde cum propheta præmisset de reprobatione Judaici populi, postea de gentium vocatione subjungit: *Levate signum in rationes* ¹². Quidam signati sunt; sed *non est signum in lumen vultus tui, Domine* ¹³. Signum hoc, sicut videro, datum est infidelibus, non fidelibus. Nam si in lapide adjutorii fundamentum voti sui firmasset, stabilem sancti propositi nullæ cupiditatum machinæ concussissent. Sic enim Paulus ad Timotheum scribens: *Firmum*, inquit, *fundamentum Dei stat, hoc habens signaculum* ¹⁴. Similiter ad Ephesios loquens: *In Christo*, inquit, *signati estis Spiritu sancto, qui est pignus hæreditatis vestræ* ¹⁵. Et ad Corinthios: *Signaculum apostolatus mei vos estis in Christo* ¹⁶. Adhuc dico, signati sunt, sed non ab eo, qui *Filium*

⁹⁰ Marc. 9. ⁹¹ Isa. 26. ⁹² Prov. 26. ⁹³ Josue 6. ⁹⁴ Gal. 4. ⁹⁵ Luc. 11. ⁹⁶ III Reg. 21. ⁹⁷ Ibid. ⁹⁸ Gen. 4. ⁹⁹ Psal. 141. ¹⁰⁰ Isai. 63. ¹ Psal. 73. ² Psal. 105. ³ III Cor. 16. ⁴ Ibid. ⁵ Psal. 10. ⁶ Psal. 10. ⁷ Jer. 48. ⁸ I Cor. 1. ⁹ Matth. 18. ¹⁰ Ibid. ¹¹ Joan. 13. ¹² Luc. 2. ¹³ Isa. 11. ¹⁴ Psal. 4. ¹⁵ II Tim. 11. ¹⁶ Ephes. 1. ¹⁷ I Cor. 9.

anum Jesum signavit, et misit. Nam si ab eo signati essent, super peccatis suis dolerent, et gementent. Ipse est namque, qui præcipit signari Thau super frontes dolentium, et gementium ¹⁷. In quo signanter ostenditur quod hoc signum non nisi in gementibus, et dolentibus pro peccatis suis suum sortitur effectum. Illudque plurimum notabile est, quod, licet, plurimi signum hujus peregrinationis accipiant, nunquam tamen signantur signo Thau, nisi divinæ jussionis arbitrio, et ministerio angelorum. Tu igitur, Domine Jesu quem signavit Pater, *fac mecum signum in bonum* ¹⁸. Tu forma pulchritudinis, figura gloriæ, signaculum vitæ, signa cornu in lumine vultus tui, *Deus cordis mei, et pars mea in æternum* ¹⁹. Præcipuos siquidem, et maximos signatorum crebra exhortatione conveni, ut scirent, et intelligerent, ac novissima providentes ²⁰, saluberrimum poenitentiae propositum hilari devotione peragerent. Sed, ut verbo Jeremiæ utar : *Ecce incircumcisæ aures eorum, et audire non possunt ; ecce verbum Domini factum est in proverbium, et non suscipiunt illud* ²¹. Certe ille qui primus dixerat ad Sion : *Ecce adsum* ²², et Jerusalem evangelistam, id est annuntiatorem pacis, et liberatorem terræ se crucis assumptione promiserat, conversus est in arcum pravum ²³. Nec enim novit, nec noverunt cæteri divites magnum, et supereminens, et gloriosum, et supercæleste, et inæstimabile poenitentiae donum. Hæc est secunda tabula post naufragium, cælorum scala, reconciliatio pacis, acquisitio vitæ, vitiorum abolitio, corporum custodia, medicina spirituum. Hæc est, de qua Salomon scribit : *Medicinam creavit Deus hominibus, et stulti despiciunt eam* ²⁴. Porro nihil adeo deprimit et suffocat poenitentiae fructum sicut opum affluentia et eminentia dignitatum. Quis enim magis indiget remedio poenitentiae quam dives, qui semper poenitenda committit, et de salute animarum vix aut nunquam cogitans, semper curam carnis in desideriis agit? Sterilem pascit, nec viduæ benefacit. Cumque licentiae frena laxaverit, et in omnem impetum voluntatis, et in bonis deduxerit dies suos, in momento ad inferna descendit. Adde quod Dominus *terribilis in consiliis super filios hominum* ²⁵, pauperem jugiter examinat in purgatorio paupertatis ; divitem vero, quem ad supplicia reservat æterna, quasi aquam diffundit in omnes concupiscentias vitæ hujus, ut in omni suo stercore computrescat. *Miscramur, inquit, impio, et non discet facere justitiam* ²⁶. Ideoque periculosior est in divitibus poenitentiae dilatio, quia, præter moriendi genus publicum, frequenter est eis mortis occasio, gladius, aut venenum. Tanto itaque deberet esse paratior anima divitis, quanto periculosior, et multiplicior

A eidem imminet causa mortis. Ethnicus dicit :

*Ad generum Cereris, sine cæde et vulnere pauci
Descendunt reges, et sicca morte tyranni* ²⁷.

Relege annales, et revolve historias, regesque paucos invenies, qui morte communi decesserint. In primis occurrit tibi rex Saul, rex Ela filius Baasa, quem occidit Zamri servus ejus, et regnavit pro eo ²⁸. Sed et Zamri cum domo regia se succendit ²⁹. Azael strangulavit regem Benadab, et eidem in regno successit ³⁰. Rex Joas a duobus servis suis occisus est ³¹. Sellum filius Jabes percussit Zachariam regem Israel, et regnavit pro eo ³², Manahen filius Gadi percussit Sellum in Samaria, et regi gubernaculum occupavit ³³. Filius Manahen a Phacee filio Romeliæ interfectus est ³⁴. Ose vero filius Ela interfecit Phacee, et pro eo regnavit ³⁵. Rex Amon a duobus servis, rex Josias filius Amon a sagittariis, Joachim rex filius Josiæ a Nabuchodonosor interemptus est ³⁶. Sedechias ab eodem orbatus est oculis, et tandem morte turpissima condemnatus ³⁷.

Si principum Romanorum gesta recenseas, quia forte onerosum est tibi audire de regibus Judæorum : incipe a Julio Cæsare, qui primus imperatoris nomen, et officium usurpavit, quem Brutus, et Cassius occiderunt. Cui Antonius volens succedere, occisus est a se ipso. Claudius Cæsar a Caio Caligula, Caius a suis prætorianis, Otho manu propria, Vitellius aliena ; Domitianus, qui beatum Joannem damnavit, et in Pathmos insulam relegavit, a senatu damnatus est, et in palatiolo suo interfectus. Aurelius Commodus, supra modum libidinosus, in domo Vestali strangulatus interiit. Hujus successorem Ælium Pertinacem Julianus occidit. Idem Julianus apud Pontem Milvium occisus est. Aurelius vero Antoninus ejus successor apud Ædissam gladio cecidit. Macer vero Macrinus succedens Antonino in tumultu militari animam gladio exhalavit. Marcus Aurelius huic successit, et cum matre sua gladio cecidit. Marco successit Alexander, Alexandro Maximus, Julianus Maximo ; Juliano Gordianus, et istorum trium quilibet gladio vitam terminavit. Philippus, qui primus inter imperatores Christi fidem suscepit, cum Philippo filio suo, qui cum eo regnabat, a Decio fraudulenter cæsus interiit. Successorem ejus Decium cum filio suo, qui imperabat cum patre suo, barbari occiderunt. Huic Gallus, et filius Galli Volusianus successerunt, et ambo gladio ceciderunt. His successit Valerianus, qui beatum Sixtum et beatum Laurentium martyres fecit. Hic a Sapore Persarum rege captus, et perpetua servitute damnatus, morte vilissima diem suum clausit. Post hunc Quintillus imperator occisus est. Aurelius a Deo percussus Probus mili-

¹⁷ Ezech. 9. ¹⁸ Psal. 85. ¹⁹ Psal. 72. ²⁰ Dent. 32. ²¹ Jer. 6. ²² Isa. 52. ²³ Psal. 77. ²⁴ Eccli. 38. ²⁵ Psal. 65. ²⁶ Isa. 26. ²⁷ Juv. sat. 10. ²⁸ I Reg. 31. ²⁹ III Reg. 16. ³⁰ IV Reg. 8. ³¹ IV Reg. 12. ³² IV Reg. 15. ³³ Ibid. ³⁴ Ibid. ³⁵ Ibid. ³⁶ II Par. 35, 35. ³⁷ IV Reg. 25.

tari tumultu interemptus. Varius Apri socii sui A fraude cæsus, Diocletianus ab imperiali dignitate depositus, Julianus Apostata beati Mercurii lancea cœlitus interfectus est ⁸⁰. Valens beati Ambrosii persecutor, a Gothis in casa, qua se meticulose absconderat, est combustus. Tales sunt exitus divitum, et magnatum. Unde, Valerio Maximo teste ⁸¹, desiderabilior debet esse diviti certitudo mortis, quam inter varios, et terribiles vitæ casus pendere adambiguum imminentis exiti. Omissis igitur divitiis, quia sermo meus non capitur in eis; convertat ad pauperes. Utinam voluntaria oris mei beneplicita faciat Dominus ⁸², ut sit Spiritus Domini super me ad evangelizandum pauperibus ⁸³, et quæ tam mihi quam eis expediunt ad salutem, parare velit in dulcedine sua pauperi Deus ⁸⁴. Currant igitur pauperes, quoniam ipsorum est regnum cœlorum ⁸⁵. Expectant eos angeli, imo Dominus angelorum. Nondum impleta est domus: adhuc expectantur, de quibus nuptiæ repleantur. Curramus, fratres, sed sic, ut apprehendamus. Redimamus tempus, quia dies mali sunt ⁸⁶. Regnum cœlorum nobis offertur. Nolite confidere in principibus ⁸⁷. Sequimini consilium Altissimi, nec principum consilia vos seducant. *Reprobat Dominus consilia principum; consilium autem Domini manet in æternum* ⁸⁸. Operabitur in nobis velle, et perficere pro bona voluntate ⁸⁹. Nec labor vitæ nos deterreat; nam qui fingit laborem in præcepto ⁹⁰, quietem et vitam æternam nobis præparat in labore. Mittimur a Domino, ut pro ipso legatione fungamur. Non detrectemus mandatum Domini cum Jona ⁹¹, ne in mare mergamur et absorbeamur a ceto. Nemini, quæso, difficilis videatur hujus peregrinationis assumptio. Si fortis est, animo patriam deserens a patria non recedit:

*Omne solum forti patria est, ut piscibus æquor,
Ut volucris vacuo quidquid in orbe patet* ⁹².

Abraham de terra, et de cognatione sua egreditur, ut in gentibus crescat ⁹³. Jacob suæ terram civitatis egrediens, et Jordanem in baculo transiens cum duabus turmis revertitur ⁹⁴. Joseph, venditus a fratribus suis, Ægypto præficitur ⁹⁵. Moyses a parentibus expositus, a filia Pharaonis in filium adoptatur ⁹⁶. Rapiamus per violentiam cœlum, nam a diebus Joannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur ⁹⁷. Et quæ major vis est, quam per pœnitentiam acquirere, quod nobis per naturam nostram, et per Dei justitiam denegatur? Faciant alii divitias, et non in judiciospolient viduas et pauperes deprædentur. Nonne, quæso, isti ante oculos Patris immolari sunt Filium, quoties de substantia indigentium oblationem facient ante faciem patris paupe-

rum, et judicis viduarum ⁹⁸? Sane Deo abominabilis est oblatio de rapina, sicut ipse dicit: *Ego Dominus diligens judicium, et odio habens rapinam in holocausto* ⁹⁹. Hinc est quod griphes, halæætus, vultur, et milvus, et cæteræ prædatoriæ aves, nunquam in sacrificio Domini acceptantur ¹⁰⁰. Procedere non decebat ab injuriis, aut rapinis hujus peregrinationis initium. Salomon dicit: *Initium viæ bonæ facere justitiam, accepta est autem Deo magis quam immolare hostias* ¹⁰¹. Vereor ne quandoque præda sint, quos nunc delectat violenta prædatio. Verbum Isaia est: Tu, qui prædaris, scito quia prædaberis ¹⁰². O pecuniæ amor, o linea cordium, rubigo mentium, languor pessimus animarum, virtutum subversio, genimen virtutum, vertens dilectionem in odium, et Dei gratiam in contemptum. Quomodo divitum corda excæcas, ut quanto amplius habeant, tanto minus habere se credant? Porro, cui Christus sufficit, nihil deficit, cui offertur portio in terra viventium, contemnenda est possessio terrenorum. Si dives indigentiam timet, pauper, quæso, non timeat. Scriptum est: *Quod timet impius, accidet ei* ¹⁰³; et qui timet pruinam, veniet super eum nix ¹⁰⁴. Ecce peccatores et abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias ¹⁰⁵, et tamen de illis frequenter auditur: *Divites egerunt, et esurierunt; inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono* ¹⁰⁶. Certe non est ignobilis apud Deum titulus paupertatis. Sola illa paupertas Deo displicet, quæ cum rancore et murmure sustinetur, sicut Sapiens dicit: *Nequissima paupertas est in ore impii* ¹⁰⁷. Frequens experientia docet quod non in pecuniis, nec in multitudine armatorum, nec in virtute pugnantium datur victoria Christi militibus, sed in virtute Domini virtutum. *Dominus enim fortitudo plebis suæ est* ¹⁰⁸. *Dominus fortis, Dominus potens in prælio* ¹⁰⁹, de quo scriptum est: *Gloria virtutis eorum tu es* ¹¹⁰. Utinam nunquam fuisset hæc pecunia, quæ nec felices exitus habitura est, et per quam millo animarum salus vel dilata est, vel ablata. Non est venalis Dominus, ut possit emi pecuniis, sed nos venales sumus, et venundati sub peccato. Illis equidem qui pro Christi hæreditate laboraturi sunt, et nolunt hæreditari in terra, paratur æterna in cœlis hæreditas. Nam, cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini ¹¹¹, isti audituri sunt: *Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis* ¹¹²; non dicitur, qui pecunias collegistis. Attendit Dominus, non quantum, sed ex quanto quis offerat. Nam, sicut in Ecclesiastico legitur: *Substantia hominis secundum cor ejus* ¹¹³, acceptior Domino fuit oblatio viduæ, quam magnatum. Unusquisque, ait Dominus, ex eo quo abundavit,

⁸⁰ Damas. Or. 1 *De Imag.*; *Amphil. in Vita S. Basilii*; *Tripart.* l. 8, c. 14. ⁸¹ l. 9, c. 12. ⁸² Psal. 118. ⁸³ Matth. 11. ⁸⁴ Psal. 67. ⁸⁵ Matth. 5. ⁸⁶ Ephes. 5. ⁸⁷ Psal. 145. ⁸⁸ Psal. 32. ⁸⁹ Phil. 2. ⁹⁰ Psal. 93. ⁹¹ Cap. 2. ⁹² Ovid. *Fast.* l. 1. ⁹³ Gen. 12. ⁹⁴ Gen. 32. ⁹⁵ Gen. 40. ⁹⁶ Exod. 2. ⁹⁷ Matth. 11. ⁹⁸ Matth. 25. ⁹⁹ Isa. 61. ¹⁰⁰ Deut. 14. ¹⁰¹ Prov. 16. ¹⁰² Isa. 33. ¹⁰³ 10 Prov. ¹⁰⁴ Job. 6 ¹⁰⁵ Psal. 72. ¹⁰⁶ Psal. 33. ¹⁰⁷ Eccli. 13 ¹⁰⁸ Psal. 27. ¹⁰⁹ Psal. 25. ¹¹⁰ Psal. 88. ¹¹¹ Psal. 126. ¹¹² Luc. 22. ¹¹³ Eccli. 38.

misit in gazophylacium; hæc autem omnia quæ habuit, totum victum suum, misit in gazophylacium ⁷¹. Bonorum nostrorum non indiget Dominus, nee vincit in multitudine, sed in paucis. Cum a principibus sacerdotum, et a populo Judæorum Christus quæretur ad mortem, et de emendis gladiis ageretur, voluit duobus gladiis contentos esse duodecim ⁷². Arma Alexandri, et Cæsaris hodie celebri opinione transcendit unicus ille gladius Petri, quo servi auriculam amputavit ⁷³, sicut quidam sapiens dicit: « Bellorum eventus non est in numero vel audacia robustorum, sed in ejus beneplacito, qui pro suæ voluntatis arbitrio universa disponit. » Nunquid filii Israel possederunt in gladio suo terram ⁷⁴? Quomodo persequeretur unus mille, et duo fugabant decem millia ⁷⁵? Nonne ideo, quia Dominus vendidit eos, et Dominus conclusit eos? Ille, qui in caelis habitat, et humilia respicit ⁷⁶, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt ⁷⁶, qui abjecta elegit, ut fortia confundat ⁷⁷, terram illam, quandoque perpedi-sequos provinciarum, quandoque per manum Æthiopicam a gravissimis exactorum persecutionibus liberavit. Unde verisimile nunc videtur quod, reprobatis magnatibus terræ, quibus Dominus titulos hujus peregrinationis obtulerat, viros famæ humilioris elegit, quibus, in contumeliam potentum, hujus vitæ triumphales eventus, totiusque negotii gloriam reservavit. Romanorum imperator, et rex Francorum, qui votum hujus viæ quandoque professi sunt, si in electa paucitate, et humilitate devota, non in multitudine gravi et indisciplina processissent, evacuassent exactoris jugum, et pacem in terra perpetuam confirmassent. Quod si principes

nostrî, forte prudentiæ altioris usi consilio, viam hanc tandiu differre decreverant, quare, quæso, non elegerunt viros prudentes, et strenuos, qui præirent, qui victualia congregarent, qui tentarent pericula, qui pararent transitus, qui vires hostium explorarent? sane unusquisque abundat in sensu suo, sed sciant universi et singuli, quod cujus via accepta est a Domino, et ipse dirigit gressus ejus. Nam de tali scriptum est: *Gressus hominis a Deo dirigetur, et viam ejus volet* ⁷⁸. Ille autem, qui est *via, veritas, et vita* ⁷⁹, nostros signatos reducat, ab errore et invio, in viam veritatis et vitæ. Liberet terram, quam elegit in habitationem sibi ⁸⁰, quam inhabitando quasi alterum cælum fecit, quam suis miraculis illustravit, suis initiavit sacramentis, sua instituit prædicatione, suo tandem sanguine rubricavit; quam beatæ resurrectionis et ascensionis suæ magnificentia gloriosam, non solum toti mundo prætulit; sed per eam totum sibi mundum mirabiliter et misericorditer acquisivit. Transeat, Jesu Christo, ira in gratiam, tempestas in auram, judicium in dispensationem, vexatio in refrigerium, percussio in medelam, licet sis *Deus ultionum Dominus* ⁸⁰, tamen homo es, fraterque noster, et pater misericordiarum. Verba tua sunt: *Ego occidam, et ego vivere faciam; percutiam et sanabo* ⁸¹. Da secundum divitias illius exuberantissimæ charitatis, in qua nos redemisti, ut post terribilia tuæ disciplinæ flagella, sub tua miseratione respiret populus acquisitionis. Moveat te *gemitus compeditorum* ⁸¹, aut juxta verbum Moysi: *Ulciscere sanguinem servorum tuorum, et propitius esto terræ populi tui* ⁸².

⁷¹ Marc. 12. ⁷² Luc. 22. ⁷³ Joan. 18. ⁷⁴ Psal. 42. ⁷⁵ Deut. 21. ⁷⁶ Psal. 112. ⁷⁷ Rom. 4. ⁷⁸ I Cor. 1. ⁷⁹ Psal. 36. ⁸⁰ Joan. 14. ⁸¹ Psal. 119. ⁸² Psal. 93. ⁸³ Deut. 32. ⁸⁴ Psal. 78. ⁸⁵ Ibid.

INSTRUCTIO FIDEI CATHOLICÆ AB ALEXANDRO III PONTIFICE ROMANO, AD SOLDANUM ICONII MISSA.

ALEXANDER episcopus, servus servorum Dei, soldano Iconii, veritatem agnoscere, et agnitam custodire.

Ex litteris tuis, et nuntiorum tuorum fideli relatione cognovimus, quod in votis habeas ad Christum converti; cumque jam receperis, ut audivimus, Pentateuchum Moysi, prophetiam Isaïæ et Jeremiæ, Pauli etiam Epistolas, atque Joannis Evangelium et Matthæi, postulas tibi mitti virum aliquem orthodoxum, per quem in lege Christi, quasi vice nostra, plenius instruaris. Nos autem petitioni tuæ plurimum in Domino commendabili grato concurrentes

assensu, tales excellentiæ tuæ procurabimus destinare, qui apud te in doctrina sana et salutaribus monitis, vices apostolicæ auctoritatis suppleant; quorum etiam mores et merita ab honestate et munditia eruditionis evangelicæ non discordent. Quoniam vero nostræ fidei seriem et tenorem litteris tibi supplicas aperiri, nos tuis congratulantes desideriis illam sub quodam compendio, et quasi digito tenus intimamus. Illud igitur pie credas et fideliter teneas, quod unus est Deus, sic tamen ut in assignatione Deitatis sit unitas in substantia et Trinitas in personis. Est enim Deus Pater, Deus